

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Фролова Олена Григорівна

УДК 343.533

ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З БАНКРУТСТВОМ, В УКРАЇНІ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА
ХАРАКТЕРИСТИКА

Спеціальність 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2006

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка

Науковий керівник – кандидат юридичних наук, професор
Андрушко Петро Петрович
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, професор кафедри кримінального
права та кримінології

Офіційні опоненти - доктор юридичних наук, професор
Стрельцов Євген Львович,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, проректор з наукової роботи

доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Академії правових наук України
Гуторова Наталія Олександрівна,
Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, декан Кримського факультету

Провідна установа - Одеська національна юридична академія, Міністерства освіти і науки України
(м. Одеса)

Захист відбудеться “22” січня 2007 року о “___” годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д
26.001.05 у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (01033, м. Київ,
вул. Володимирська, 60, в ауд.253).

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Київського національного університету
імені Тараса Шевченка (01033, м. Київ, вул. Володимирська, 58).

Автореферат розісланий “21” грудня 2006 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н.П. Сиза

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Однією з особливостей сучасного етапу соціально-економічного розвитку України є значна криміналізація економіки, коли одним із способів перерозподілу чужої власності є використання механізмів банкрутства суб'єктів господарювання. Сьогодні банкрутство є невід'ємним явищем ринкової економіки, своєрідним природним відбором, коли фінансово нестабільні суб'єкти господарювання вибувають з кола господарських взаємовідносин внаслідок неефективності та неприбутковості своєї діяльності, своєї неконкурентоздатності. З іншого боку, в процесі недобросовісного перерозподілу власності та неправомірного звільнення від законної кредиторської заборгованості, банкрутство стає замаскованим злочином. В даному разі використання суб'єктами господарювання злочинних механізмів, пов'язаних з банкрутством, позбавляє державний бюджет значної частини доходів, спотворює принцип виконання цивільно-правових зобов'язань, сприяє монополізації підприємств, дестабілізує ринкову систему економіки держави шляхом знищення малого та середнього бізнесу, створює протидію розвитку виробництва, відштовхує інвестиційний капітал, сприяє зростанню інфляції, створює перепони для підвищення життєвого рівня населення та призводить до його зубожіння тощо.

Особливої актуальності дане дослідження набуває у зв'язку з осмисленням положень чинного КК України. Саме визнання факту, що банкрутство є одним з найважливіших елементів ринкового механізму, стало підґрунтям того, що правовідносини у сфері господарської діяльності, що так чи інакше пов'язані з банкрутством, стали об'єктом кримінально-правової охорони. КК України 2001 року містить в собі нововведення у вигляді ст. 221, яка має назву “Незаконні дії у разі банкрутства”. Решта статей, що передбачають відповідальність за злочини, пов'язані з банкрутством, та які успадковані КК України 2001 року від КК України 1960 року, а саме, ст. 218 “Фіктивне банкрутство”, ст. 219 “Доведення до банкрутства” та ст. 220 “Приховування стійкої фінансової неспроможності”, при прийнятті чинного КК було законодавцем доповнено та доопрацьовано. Така новелізація кримінального законодавства обумовлює необхідність здійснення спеціальних досліджень у сфері забезпечення правильного розуміння змісту кримінально-правових норм, передбачених ст.ст. 218-221 КК, їх застосування і подальшого вдосконалення.

Питання кримінально-правової характеристики злочинів, пов'язаних з банкрутством, були предметом науково-правового аналізу в дослідженнях таких вітчизняних авторів: П.П. Андрушка, П.С. Берзіна, Г.Є. Болдарь, Б.М. Грека, Н.О. Гурової, О.О. Дудорова, Г.М. Зеленова, В.М. Киричка, О.О. Круглової, Ф.А. Лопушанського, Н.М. Ляпунової, В.Р. Мойсика, В.О. Навроцького, О.І. Перепелиці, В.М. Поповича, А.М. Ришелюка, Є.Л. Стрельцова, В.Я. Тація, М.І. Хавронюка, та інших.

В Україні в період чинності КК 1960 р. Н.М. Ляпуновою була захищена кандидатська дисертація на тему „Кримінальна відповідальність за приховування банкрутства та фіктивне банкрутство”, а після набрання чинності КК 2001 р. – кандидатські дисертації: О.О. Кругловою („Кримінальна відповідальність за доведення до банкрутства (аналіз складу злочину)”, 2005) та Б.М. Греком („Кримінально-правова відповідальність за фіктивне банкрутство та доведення до банкрутства”, 2005). Незважаючи на це, у доктрині кримінального права аналіз юридичних складів злочинів, пов'язаних з банкрутством, що передбачені ст.ст. 218-221 КК України, в цілому всебічно і повно не проведений. Зокрема, залишається не вирішеною та дискусійною ціла низка питань, пов'язаних з визначенням конкретного змісту юридичних складів всіх злочинів, пов'язаних з банкрутством, що передбачені зазначеними статтями КК 2001 р.

Наведені міркування і визначили комплексний характер цього дисертаційного дослідження, вибір теми та основні напрямки його проведення.

Емпіричну базу дисертаційного дослідження становлять матеріали п'яти кримінальних справ про фіктивне банкрутство, доведення до банкрутства та незаконні дії у разі банкрутства в період з 2001 по 2006 роки, окремі ухвали Апеляційного суду міста Києва по даній категорії справ.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дане дисертаційне дослідження є складовою частиною науково-дослідницької роботи Центру захисту прав людини Київського національного університету імені Тараса Шевченка з теми №06БФ042-01 „Механізм адаптації законодавства в сфері прав громадян України до законодавства Європейського союзу”, а також кафедри кримінального права та кримінології юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка на 2003-2005р.р. з теми „Проблеми боротьби із злочинністю: кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі аспекти”, затвердженій рішенням

¹ За даними Управління узагальнення судової практики та аналізу судової статистики Верховного Суду України за період чинності КК 2001 р. було засуджено: а) шість осіб за вчинення фіктивного банкрутства (чотири - у 2003 р. та дві – у 2004 р.); б) одна особа за вчинення доведення до банкрутства (у 2004 р.); в) дві особи за вчинення незаконних дій у разі банкрутства – (у 2005 р.).

засідання кафедри від 27 березня 2003 року (протокол №13). Робота ґрунтується на положеннях Комплексної програми профілактики злочинності на 2001-2005 роки, що затверджена Указом Президента України від 25 грудня 2000 року №1376/2000.

Мета і завдання дослідження. Метою даного дослідження є здійснення наукової кримінально-правової характеристики складів злочинів, передбачених ст.ст. 218-221 КК України, вивчення та методологічне обґрунтування на цій підставі критеріїв відмежування даних злочинів від інших, у тому числі суміжних злочинів, а також критеріїв розмежування злочинів, пов'язаних з банкрутством між собою. Мета дослідження також полягає у поглибленні та розширенні теоретичної бази для практичного застосування вказаних кримінальних норм, для внесення пропозицій щодо вдосконалення диспозицій статей, які розглядаються.

Мета дослідження конкретизується у завданнях, які полягають у наступному:

- 1) провести аналіз змісту понять неплатоспроможності, стійкої фінансової неплатоспроможності, фінансової неспроможності та банкрутства суб'єктів господарської діяльності, їх співвідношення між собою та розмежування, а також визначити їх вплив на механізм кримінально-правової охорони соціальних цінностей у сфері банкрутства зазначених суб'єктів;
- 2) проаналізувати ознаки юридичних складів злочинів, пов'язаних з банкрутством, що передбачені чинним КК України;
- 3) виявити на підставі аналізу об'єктивних і суб'єктивних ознак складів злочинів, пов'язаних з банкрутством, найбільш складні й спірні питання теорії кримінального права та практики застосування даних кримінально-правових норм, існуючих прогалин, колізій, в тому числі міжгалузевих, та внесення пропозицій щодо вдосконалення шляхів їх усунення та розв'язання;
- 4) виробити теоретичні та практичні рекомендації щодо вдосконалення системи кримінально-правових норм, спрямованих на підвищення ефективності боротьби з кримінально-караним банкрутством;
- 5) сформулювати практичні рекомендації щодо кримінально-правової оцінки фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності та незаконних дій у разі банкрутства.

Об'єктом даного дисертаційного дослідження є кримінально – правова характеристика (аналіз) юридичних складів злочинів, пов'язаних з банкрутством, що передбачені ст.ст. 218-221 КК України.

Предметом дослідження є норми кримінального законодавства України, положення науки кримінального права щодо визначення категорій „злочини, пов'язані з банкрутством”, „соціальні цінності у сфері банкрутства”, „неплатоспроможність”, „фінансова неспроможність”, „банкрутство”, „фіктивне банкрутство”, „доведення до банкрутства”, „приховування стійкої фінансової неспроможності”, „незаконні дії у разі банкрутства” тощо; норми чинного законодавства України та зарубіжних країн щодо процедури визнання суб'єктів господарювання банкрутами, а також щодо юридичної відповідальності за їх порушення; система наукових поглядів щодо аналізу юридичних складів злочинів, пов'язаних з банкрутством. Проблеми караності та застосування окремих заходів кримінально-правового впливу за вчинення названих злочинів авторкою не розглядалися.

Методи дослідження обрані, виходячи з поставлених у роботі мети і завдань: історико-правовий (проведено порівняльний аналіз складів злочинів, пов'язаних з банкрутством, за КК України 1960 та 2001 років), системно-структурний (визначене місце складів названих злочинів в системі складів злочинів у сфері господарської діяльності), діалектичний (при дослідженні підстав кримінальної відповідальності за вчинення злочинів, пов'язаних з банкрутством, в контексті їх взаємозв'язку з правовим механізмом здійснення банкрутства в Україні), формально-логічний (проведено аналіз конкретного змісту юридичних складів злочинів, пов'язаних з банкрутством, що передбачені ст.ст.218-221 КК), логіко-юридичний (при формулюванні пропозицій щодо удосконалення кримінально-правових норм, що передбачають відповідальність за злочини, пов'язані з банкрутством), соціологічний (у процесі збирання інформації про предмет дослідження, що пов'язаний, передусім, з вивченням і узагальненням судової практики, офіційних та наукових джерел) та порівняльно-правовий (визначено основні підходи до нормативної регламентації кримінальної відповідальності за злочини, пов'язані з банкрутством за кримінальним законодавством України та зарубіжних держав).

Дисертаційне дослідження проведено з урахуванням окремих наукових положень інших наук галузевих знань, зокрема філософії, економіки тощо, а також з урахуванням положень різноманітних галузей права, зокрема, господарського, фінансового, адміністративного, цивільного тощо.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація є першим в Україні комплексним монографічним дослідженням проблем кримінально-правової характеристики всіх

злочинів, пов'язаних з банкрутством, відповідальність за вчинення яких передбачена ст.ст.218-221 КК 2001 р. У дисертації досліджено ознаки юридичних складів названих злочинів, уточнити зміст окремих понять і понятійних зворотів, що мають значення для науки кримінального права та практики застосування правових норм, пов'язаних з кримінально-правовою охороною соціальних цінностей та реалізацією соціальних зв'язків учасників правових відносин у сфері банкрутства, а також надати пропозиції щодо усунення існуючих вад і прогалин, що вбачаються у чинному регулятивному (не кримінальному) законодавстві та ст.ст. 218-221 КК, та внести конкретні рекомендації щодо кримінально-правової оцінки зазначених злочинних посягань.

На захист виноситься низка нових у теоретичному та важливих у практичному плані положень:

1. У роботі запропоновано авторське визначення і конкретизація потерпілих від злочинів, пов'язаних з банкрутством. Автор обґрунтовує, що ними слід визнавати: а) державу в особі відповідних (зацікавлених) органів, у тому числі тих, що здійснюють контроль за правильністю та своєчасністю сплати податків і зборів (обов'язкових платежів); б) засновників та власників суб'єктів господарської діяльності – юридичних осіб та зацікавлених осіб щодо боржника; в) боржника - суб'єкта господарської діяльності, неспроможність якого виконати свої грошові зобов'язання встановлена господарським судом; г) кредиторів – юридичну чи фізичну особу, яка має у встановленому порядку підтверджені документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника, виплати заборгованості по заробітній платі боржника.
2. Здійснено подальше дослідження положень чинного регулятивного законодавства щодо визначення специфічних ознак понять „неплатоспроможність”, „стійка неплатоспроможність”, „фінансова неспроможність” та їх співвідношення. На цій підставі уточнюється зміст понять, які характеризують різні стадії неплатоспроможності суб'єкта господарювання: „поточна фінансова неплатоспроможність”; „стійка фінансова неспроможність (неплатоспроможність)”; „фінансова неспроможність”; „банкрутство”.
3. Обґрунтовується, що при фіктивному банкрутстві (ст.218 КК) зроблена винною особою (заявником) офіційна заява про фінансову неспроможність суб'єкта господарської діяльності виконати вимоги з боку кредиторів і зобов'язання перед бюджетом має бути офіційною, тобто здійснюватись у письмовій формі: а) шляхом подачі позовної заяви до господарського суду (адресата заяви), б) здійснення відповідної заяви у відзиві на позовну заяву, що подана кредитором; в) під час судового провадження у справі про банкрутство – в усній формі, і лише за умови документальної фіксації такої заяви.
4. На підставі вимог ст.22 ЦК України та ч.3 ст.6 Закону України „Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” визначено, що при обчисленні великої матеріальної шкоди, заподіяної потерпілим особам (якими називаються кредитори та держава (ст.ст.218, 219 КК), або лише кредитор (ст.220 КК)), слід враховувати законодавчо встановлену величину належних до погашення боргових зобов'язань кредитора в розмірі 300 мінімальних заробітних плат, що не були відшкодовані боржником протягом трьох місяців після встановленого для їх погашення строку, і є підставою для порушення провадження у справі про банкрутство господарським судом. Виходячи з цього та враховуючи положення підпункту 6.1.1 п.6.1.ст.6, п.п. 22.4, 22.5 ст.22 Закону України „Про податок з доходів фізичних осіб” від 22 травня 2003 р.; робиться висновок про доцільність зміни суми великого розміру заподіяної в результаті вчинення злочинів, передбачених ст.ст.218-221 КК, матеріальної шкоди з суми, що перевищує у п'ятсот і більше разів неоподатковуваний мінімум доходів громадян (далі - нмдг), на суму шістсот і більше нмдг, оскільки Законом України „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2005 рік” та деяких інших законів України” від 7 липня 2005 року підпункт 6.1.1. п.6.1.ст.6 Закону „Про податок з доходів фізичних осіб” викладено в новій редакції (яка набрала чинності з 1 січня 2006 р.), згідно з якою податкова соціальна пільга, що береться за основу визначення розміру нмдг, встановлюється у розмірі, що дорівнює 50 відсоткам однієї мінімальної заробітної плати (у розрахунку на місяць), встановленої законом на 1 січня звітного податкового року. Тому пропонується ч.3 ст.6 Закону „Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” після слів „не менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати” доповнити словами „встановленої законом на 1 січня звітного податкового року”.
5. Обґрунтовується, що час вчинення дій, передбачених ст.219 КК, охоплює період, що відліковується до моменту порушення суддею господарського суду провадження у справі про банкрутство, пов'язаного з винесенням ним відповідної ухвали (ст.11 Закону „Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”). У свою чергу, час вчинення незаконних дій у разі банкрутства описується у диспозиції ст.221 КК за допомогою термінологічного звороту „у разі банкрутства”, який (зворот) охоплює період проведення процедури банкрутства – тобто з моменту винесення суддею господарського суду ухвали про порушення провадження у справі про банкрутство і до припинення зазначеного провадження

(наприклад, у зв'язку з винесенням господарським судом постанови про визнання суб'єкта господарської діяльності банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури). У зв'язку з цим, пропонується замінити у назві та диспозиції ст. 221 КК слова „у разі банкрутства” словами „під час провадження у справі про банкрутство”.

6. Робиться висновок, що суб'єктом злочинів, пов'язаних з банкрутством, може бути засновник унітарного підприємства та корпоративного підприємства. Разом з тим, враховуючи те, що власник майна втратив своє речове право на передане в якості внеску майно (виключення становить момент ліквідації господарюючого суб'єкта), і став при цьому володільцем зобов'язальних прав як учасник (член) господарюючого суб'єкта, що бере безпосередню участь в управлінні вказаним суб'єктом господарювання – боржником, вбачається доцільність заміни у диспозиціях ст.ст.218-221 КК поняття „власник суб'єкта господарської діяльності” іншим поняттям - „учасник (член) суб'єкта господарської діяльності”.

7. На підставі аналізу ознак законодавчо врегульованої діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), пропонується визнавати його самостійним спеціальним суб'єктом злочину, передбаченого ст.221 КК, – службовою особою, діяльність якої пов'язана з виконанням обов'язків за спеціальним повноваженням.

8. Проведено аналіз ст.ст. 218-221 КК України, які в диспозиціях містять посилання на вчинення злочинів засновником, власником або службовою особою суб'єкта господарської діяльності. На підставі цього робиться висновок щодо необхідності узгодження положень законодавства регулятивного та кримінального, яке може бути здійснено шляхом або внесення змін до КК в частині заміни словосполучення „суб'єкт господарської діяльності” на „суб'єкт підприємницької діяльності”, або внесення змін до регулятивного законодавства та проведення деталізації його положень, які регулюють порядок ліквідації юридичних осіб (як суб'єкта підприємницької діяльності так і суб'єкта господарської діяльності взагалі) у випадку фінансової неспроможності останніх.

Вирішуючи питання про суб'єктний склад інституту банкрутства, дисертантка погоджується, що банкрутами мали б визнаватись суб'єкти не тільки підприємницької діяльності зокрема, а й господарської взагалі.

9. З урахуванням висновків, зроблених на підставі проведеного дослідження, наведені пропозиції щодо вдосконалення чинних редакцій ст.ст.218-221 КК України (див. висновки).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в роботі результати, а також загальнотеоретичні і практичні висновки дають змогу внести конкретні пропозиції щодо удосконалення кримінально-правових норм, якими забезпечується охорона прав та інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері банкрутства. Практичні рекомендації спрямовані на підвищення якості застосування кримінального закону органами дізнання, досудового слідства та судами при вирішенні питань, пов'язаних з кримінально-правовим аналізом і кваліфікацією діянь, пов'язаних з банкрутством, що дасть змогу забезпечити дотримання при ставленні у вину ст.ст. 218-221 КК України таких важливих принципів кримінально-правової кваліфікації, як точність і неприпустимість подвійного ставлення у вину.

Основні положення, що містяться в роботі, можуть бути використані в навчальному процесі юридичних закладів освіти і факультетів за спеціальністю “Правознавство” при вивченні курсу “Кримінальне право України. Особлива частина”, для розробки спецкурсів кримінально-правового циклу та у процесі підготовки навчальних посібників і методичних рекомендацій, а також при проведенні занять з підвищення кваліфікації прокурорів, слідчих, суддів та адвокатів.

Основні висновки, що здобуті дисертантом, можуть слугувати підґрунтям для проведення подальших наукових досліджень в науці кримінального права, а також в інших юридичних науках, чому сприяє широкий спектр використаної літератури та дискусійний характер окремих сформульованих дисертантом положень.

Апробація результатів дисертації. Основні висновки і положення дисертаційного дослідження обговорювались на: Міжнародній науковій конференції „Держава та право очима молодих дослідників” (Київ, 2001 р.); на Перших Всеукраїнських осінніх юридичних читаннях студентів та аспірантів “Молодь в юридичній науці” (Хмельницький, 2002 р.); міжнародній науковій конференції студентів та аспірантів “Правові проблеми правознавства очима молодих вчених” (Хмельницький, 2002 р.).

Публікації. Основні висновки та результати дисертації знайшли своє відображення у семи наукових статтях, чотири з яких – в фахових наукових виданнях.

Структура дисертації. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, які охоплюють п'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (379 найменування). Основний текст дисертації викладено на 179 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми дослідження, вказується на зв'язок дослідження з науковими планами та програмами, визначається мета, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, його емпірична база, формулюється наукова новизна, розкривається теоретичне та практичне значення отриманих результатів, зазначається апробація результатів дослідження.

Розділ 1 “Об’єктивні ознаки складів злочинів, пов’язаних з банкрутством” складається із трьох підрозділів. У підрозділі 1.1 “Загальнотеоретичні аспекти поняття та структури об’єкта злочину” аналізуються найбільш поширені у теорії кримінального права концепції об’єкта злочину як “суспільні відносини”, “інтереси”, “соціальні цінності”, “блага”, “правові блага”, а також погляди вчених з цього приводу, обґрунтовується доцільність використання концепції “об’єкт злочину – соціальні цінності”.

Авторка підтримує позицію, що окремими видами (різновидами) цінностей (соціальних цінностей) – об’єктами кримінально-правової охорони і об’єктами злочинів – є сама людина, її права, свободи і законні (ті, що охороняються законом) інтереси, охоронювані законом інтереси юридичних осіб (підприємств, установ, організацій), суспільства і держави, а також врегульовані правовими нормами соціальні зв’язки між людьми. За таких умов різновидами вказаних цінностей у злочинах, пов’язаних з банкрутством, слід визнавати: потерпілих (зокрема, державу в особі відповідних (зацікавлених) органів, у тому числі тих, що здійснюють контроль за правильністю та своєчасністю сплати податків і зборів (обов’язкових платежів); засновників та власників юридичних осіб та фізичних осіб – суб’єктів підприємницької діяльності); суб’єктів господарської діяльності – юридичних осіб та зацікавлених осіб щодо боржника; боржника – суб’єкта господарської діяльності, неспроможність якого виконати свої грошові зобов’язання встановлена господарським судом), кредиторів – юридичну чи фізичну особу, яка має у встановленому порядку підтверджені документами вимоги щодо грошових зобов’язань до боржника, виплати заборгованості по заробітній платі боржника, їх законні інтереси та права, соціальні зв’язки, матеріалізовані та нематеріалізовані блага, які належать потерпілим.

У підрозділі 1.2 “Родовий, видовий і безпосередній об’єкти злочинів, пов’язаних з банкрутством”, з урахуванням аналізу наведених у науковій літературі підходів щодо визначення родового, видового та безпосереднього об’єктів злочинів, передбачених ст.ст. 218-221 КК, обґрунтовується, що родовим об’єктом злочинів у сфері господарської діяльності є соціальні зв’язки між суб’єктами господарювання у сфері суспільного виробництва, діяльність яких спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають ціннову визначеність. Доводиться, що видовим об’єктом злочинів, пов’язаних з банкрутством, слід вважати взаємовідносини між членами суспільства, які виникають у процесі здійснення господарської діяльності у частині забезпечення захисту законних прав та інтересів (як майнових так і немайнових) кредиторів, держави, а також окремих громадян від неплатоспроможності (стійкої фінансової неспроможності) суб’єктів господарської діяльності, яка юридично фіксується під час розгляду справ про банкрутство такого суб’єкта.

Безпосереднім об’єктом – є інтереси окремих громадян – членів суспільства, юридичних осіб, держави, у тому числі засновників (власників, учасників, членів) підприємства-боржника, осіб, що знаходяться у родинних стосунках з заінтересованими особами стосовно боржника тощо.

У роботі також аналізується зміст матеріалізованих та нематеріалізованих благ як предметів злочинів, пов’язаних з банкрутством. Звертається увага на те, що предметами зазначених злочинів слід визнавати інформацію (ст.ст. 218, 220, 221 КК); майно (ст.ст. 219, 221 КК), документи про господарську чи фінансову діяльність суб’єкта господарської діяльності (ст. 221 КК). На підставі того, що у ст.190 ЦК України поняття „майно” охоплює собою і майнові права та обов’язки, обґрунтовується недоцільність виділення майнових обов’язків в окрему групу (як різновид) предмета злочину, передбаченого ст.221 КК України. З урахуванням цього, авторкою пропонується також виключити у ч.1 ст.189 КК слова „чи права на майно”, а у ч.1.ст.190 КК – слова „або придбання права на майно”.

У підрозділі 1.3 “Об’єктивна сторона складів злочинів, пов’язаних з банкрутством”, аналізується конкретний зміст обов’язкових ознак об’єктивної сторони складів названих злочинів, а саме: 1) діяння (дії чи бездіяльності), пов’язаного, зокрема, з: а) завідомо неправдивою офіційною заявою про фінансову неспроможність виконання вимог з боку кредиторів і зобов’язань перед бюджетом (ст. 218 КК); б) доведенням до банкрутства – вчиненням дій, що призвели до стійкої фінансової неспроможності суб’єкта господарської діяльності (ст. 219 КК); в) приховуванням стійкої фінансової неспроможності шляхом подання недостовірних відомостей (ст. 220 КК); г) приховуванням майна або майнових обов’язків, відомостей про майно, передачею майна в інше

володіння або його відчуженням чи знищенням, а також фальсифікацією, приховуванням або знищенням документів, які відображають господарську чи фінансову діяльність (ст. 221 КК); 2) наслідку у вигляді заподіяння великої матеріальної шкоди, у тому числі: а) кредиторам або державі (ст. 218 КК); б) державі чи кредитору (ст. 219 КК); в) кредиторів (ст. 220 КК); 3) причинового зв'язку між діянням та наслідком; 4) часу вчинення незаконних дій у разі банкрутства (ст. 221 КК). Звертається увага на те, що “шлях” до банкрутства підприємства-боржника має мати наступні стадії: 1) виникнення поточної неплатоспроможності підприємства; 2) перехід поточної неплатоспроможності у стан стійкої фінансової неплатоспроможності; 3) перехід стійкої фінансової неплатоспроможності у стадію нездоланної фінансової неплатоспроможності, що ми називаємо станом фінансової неспроможності; 4) підприємство стає банкрутом.

На підставі розмежування понять “неспроможність” та “неплатоспроможність” обґрунтовується, що поняття “фінансова неспроможність” означає неможливість виконання боржником перед кредиторами не тільки грошових зобов'язань, а зобов'язань взагалі (наприклад щодо зустрічної поставки при товарообмінному договорі без грошової оплати тощо), і виконання зобов'язань неможливе з боку боржника не тільки грошовими коштами, але і іншими способами, а тому і стану банкрутства повинен передувати саме стан фінансової неспроможності, за умови настання якої і порушується провадження у справі про банкрутство, а стану фінансової неспроможності, відповідно, передуює стан поточної неплатоспроможності та стійкої фінансової неплатоспроможності.

Робиться висновок, що на підставі того, що законодавцем в ч.3 ст.6 Закону встановлено величину належних до погашення боргових зобов'язань кредитора в розмірі 300 мінімальних заробітних плат, даний розмір реальних збитків, який є відправною точкою для порушення “банкрутного” провадження, має бути врахований при обчисленні матеріальної шкоди, що заподіюється кредиторів при злочинному банкрутстві. В зв'язку з чим, враховуючи положення підпункту 6.1.1. п.6.1.ст.6, п.п.22.4, 22.5 ст.22 Закону України “Про податок з фізичних осіб” від 22 травня 2003 р., Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про Державний бюджет на 2005 рік” та деяких інших законів України” від 7 липня 2005 р., згідно з якими податкова соціальна пільга, що береться за основу визначення розміру нмдг, встановлюється у розмірі, що дорівнює 50 відсоткам однієї мінімальної заробітної плати (у розрахунку на місяць), встановленої законом на 1 січня звітного податкового року, вважаємо за доцільне змінити розмір суми великої матеріальної шкоди, який визначений в п.1 Примітки до ст.218 КК, з суми, що у п'ятсот і більше разів перевищує нмдг на суму, що у шістсот і більше разів перевищує нмдг. Здійснення перерахунку розміру заподіяної злочином шкоди з мінімальної заробітної плати на неоподаткований мінімум доходів громадян зумовлений тим, що базовим показником обчислення шкоди у КК залишається нмдг. Узгоджуючи надалі дану позицію з вказаним регулятивним законодавством, враховуючи вимоги вищенаведених законів щодо встановлення соціальної пільги станом на 1 січня звітного податкового року, автором пропонується ч.3 ст.6 Закону після слів “не менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати” доповнити словами “встановленої законом на 1 січня звітного податкового року”.

Аналізуючи зміст бездіяльності як ознаки об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 219 КК, авторка дійшла висновку, що при вчиненні діяння, спрямованого на досягнення злочинного результату, відповідно до ст. 219 КК, може мати місце також “змішана бездіяльність”, якою, на думку науковців, є випадки неповного або часткового виконання спеціальним суб'єктом своїх юридичних обов'язків. У даному випадку наявність злочинного наміру не буде такою явною, тобто “змішана бездіяльність” дозволяє винній особі скласти уяву в інших осіб щодо правомірності своєї бездіяльності. У переважній більшості даний злочин може вчинюватися шляхом поєднання дій і бездіяльності.

Розділ 2 “Суб'єктивні ознаки складів злочинів, пов'язаних з банкрутством”, складається з двох підрозділів і присвячений аналізу ознак суб'єкта і суб'єктивної сторони складів злочинів, передбачених ст.ст. 218-221 КК.

У підрозділі 2.1 “Суб'єкт злочинів, пов'язаних з банкрутством”, обґрунтовується положення, що суб'єктом злочинів, передбачених ст.ст. 218-221 КК, може бути фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку (оскільки саме цей вік згідно з чинним законодавством надає такій особі право займатися підприємницькою (господарською комерційною) діяльністю та бути зареєстрованою державними органами як підприємець) і є: а) засновником суб'єкта господарювання – унітарного і корпоративного підприємства, або власником (учасником, членом) суб'єкта підприємницької діяльності чи його службовою особою (ст.ст. 218, 219 КК); б) громадянином – суб'єктом підприємницької діяльності, який здійснює її без створення юридичної особи (ст. 218, 220 КК); в) громадянином – засновником чи власником іншої юридичної особи – власника суб'єкта господарської діяльності, а також службовою особою цієї юридичної особи (ст. 218, 219 КК); г)

громадянином – засновником або власником суб'єкта господарської діяльності чи службовою особою такого суб'єкта (ст. 220, 221 КК).

Враховуючи вимоги ст.1 Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” про те, що а) банкрутством є визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури, б) неплатоспроможністю – неспроможністю суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами, в тому числі по заробітній платі, а також виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності, а також в) про визнання суб'єктом банкрутства (банкрутом) боржника, неспроможність якого виконати свої грошові зобов'язання встановлена господарським судом, та г) боржником – суб'єкта підприємницької діяльності, авторкою обґрунтовується висновок, що не можна вважати суб'єктами злочинів, пов'язаних з банкрутством (в тому числі і суб'єктом злочину, передбаченого ст.221 КК), громадян – засновників чи власників суб'єктів господарської діяльності – юридичних осіб або службових осіб таких суб'єктів, які не можуть бути суб'єктами банкрутства. Поряд з цим, аналізуючи поняття суб'єкта банкрутства, і положення чинного законодавства, зокрема, ст.ст. 80, 83 - 86, 96 ЦК України, ст.ст. 3, 42, 52, 59, 205, 209 ГК України, ст.ст. 11, 20, 21 Закону України „Про благодійництво та благодійні організації”, ст. 39 Закону України „Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців” тощо, авторка зауважує, що останнє містить в собі численні суперечності та не надає прямої відповіді на питання чи дійсно суб'єктом банкрутства може бути суб'єкт не господарської, а тільки підприємницької діяльності.

Поряд з цим, ст.ст. 218-221 КК України, в диспозиціях містять посилання на вчинення злочинів засновником, власником або службовою особою суб'єкта господарської діяльності. Робиться висновок щодо необхідності узгодження положень законодавства регулятивного та кримінального, яке може бути здійснено або шляхом внесення змін до КК в частині заміни словосполучення „суб'єкт господарської діяльності” на „суб'єкт підприємницької діяльності”, або внесення змін до регулятивного законодавства та проведення деталізації його положень, які регулюють порядок ліквідації юридичних осіб (як суб'єкта підприємницької діяльності, так і суб'єкта господарської діяльності взагалі) у випадку фінансової неспроможності останніх.

Разом з тим обґрунтовується, що не можна визнавати власником суб'єкта господарської діяльності особу, яка втратила своє речове право на передане як внесок майно (за виключенням того випадку, коли має місце ліквідація суб'єкта господарювання), і стала при цьому володільцем зобов'язальних прав, якими володіє й користується на правах учасника (члена або засновника) суб'єкта господарювання та бере участь в управлінні цим суб'єктом. Авторкою пропонується визнавати суб'єктами злочинів, пов'язаних з банкрутством, арбітражних керуючих (розпорядники майна, керівники санації, ліквідатори), якими є фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які мають вищу юридичну або економічну освіту, володіють спеціальними знаннями та не є зацікавленими особами щодо боржника і кредиторів. Авторка розділяє позицію, відповідно до якої арбітражний керуючий є особою, що наділена спеціальними повноваженнями на виконання організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків на підприємстві, установах, організаціях не у зв'язку із зайняттям певної посади на них за трудовим договором, а за рішенням суду на виконання певної роботи чи надання певних послуг.

У підрозділі 2.2 “Суб'єктивна сторона злочинів, пов'язаних з банкрутством”, обґрунтовується позиція, що при вчиненні злочинів, пов'язаних з банкрутством, має місце складна форма вини, яка виявляється в умислі щодо самого факту вчинення діяння, передбаченого у ст.ст. 218, 220, 221 КК, і в умислі чи необережності щодо шкідливих наслідків у вигляді великої матеріальної шкоди.

Доводиться, що складна форма вини має місце і при доведенні до банкрутства, оскільки психічне ставлення до вчинення дій, передбачених ч.1 ст.219 КК, та проміжного наслідку у вигляді стійкої фінансової неспроможності суб'єкта господарської діяльності є умисним, а до заподіяння великої матеріальної шкоди державі чи кредитору (кінцевого наслідку) – умисним або необережним.

Зміст інтелектуального моменту умислу при вчиненні злочинів, пов'язаних з банкрутством, полягає, насамперед, в усвідомленні особою: а) соціальної цінності блага, на заподіяння шкоди якому спрямовані дії; б) суспільно небезпечного характеру своїх дій. Зміст вольового моменту при вчиненні дій, передбачених ст.ст. 218-221 КК, характеризується тим, що дії, спрямовані на досягнення відповідної мети – одержання вигоди, є бажаними для винної особи. Стосовно суб'єктивного ставлення злочинця до наслідків у вигляді заподіяння матеріальної шкоди стверджується, що суб'єкт злочину може бажати їх настання або легковажно розраховувати на їх відвернення чи взагалі їх не передбачати, хоча таке передбачення й було можливим та необхідним.

Авторкою стверджується, що прямий умисел при вчиненні злочину, передбаченого ст. 218 КК, пояснюється вказівкою законодавця на завідомо неправдиву офіційну заяву про фінансову неспроможність виконання вимог з боку кредиторів і зобов'язань перед бюджетом (тобто недостовірність зазначеного повідомлення, здійснення якого утворює об'єктивну сторону даного злочину).

Специфіка суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 219 КК, обумовлюється наявністю не лише прямого умислу до „проміжного наслідку” у вигляді стійкої фінансової неспроможності, а й обов'язковим мотивом (корисливі спонукання, інша особиста заінтересованість, інтереси третіх осіб тощо) та спеціальною метою (створення стану стійкої фінансової неспроможності суб'єкта господарювання). Із суб'єктивної сторони злочин, передбачений ст. 221 КК, характеризується умисною формою вини, причому психічне ставлення до наслідків може бути як умисним, так і необережним.

Злочини, передбачені ст.ст. 218, 219, 221 КК, є корисливими, адже винна особа може діяти у своїх інтересах (зокрема, для того, щоб покращити тим самим своє фінансове становище) та/або в інтересах третіх осіб, переслідуючи в будь-якому разі мету отримання вигоди (як матеріальної, так і нематеріальної). Мотиви вчинення зазначених у ст.220 КК діянь можуть бути різними (зокрема, прагнення поліпшити фінансовий стан тих осіб, які є кредиторами або дебіторами суб'єкта господарської діяльності; намір одержати субсидії, субвенції, дотації, кредити з метою виконати фінансові зобов'язання перед кредитором або для привласнення отриманих коштів з наступною ліквідацією такого суб'єкта) і на кваліфікацію скоєного не впливають.

У розділі 3 “Проблеми кваліфікації злочинів, пов'язаних з банкрутством, та їх відмежування від суміжних злочинів”, дисертації, на підставі визначення співвідношення злочинів, пов'язаних з банкрутством, із суміжними злочинами (тобто такими, які мають схожі ознаки у різних комбінаціях; при цьому роль критеріїв розмежування відіграють відмінні ознаки), послідовно розглядаються питання їх кваліфікації та відмежування від злочинів, передбачених ст.ст. 185, 190, 191, 192, 205, 210, 212, 212-1, 222, 357, 358, 366 КК України. З урахуванням аналізу судової практики визначаються ситуації, за наявності яких злочини, пов'язані з банкрутством, можуть кваліфікуватися за сукупністю із зазначеними вище суміжними злочинами.

Обґрунтовується, що у складах злочинів, передбачених ст.ст. 218, 220 та 222 КК, співпадає спосіб їх вчинення, яким є надання кредиторів завідомо неправдивої інформації (завідомо неправдива офіційна заява), а саме: а) завідомо неправдива офіційна заява про фінансову неспроможність виконання вимог з боку кредиторів і зобов'язань перед бюджетом (ст. 218 КК); б) подання кредиторів недостовірних відомостей про фінансовий стан суб'єкта підприємницької діяльності, які свідчать про його спроможність виконувати свої зобов'язання перед кредиторами (ст. 220 КК), та в) надання завідомо неправдивої інформації органам державної влади, органам влади АР Крим чи органам місцевого самоврядування, банкам або іншим кредиторам (ст. 222 КК). Таким чином, надання завідомо неправдивої інформації щодо фінансової платоспроможності суб'єкта господарювання з метою одержання кредитів, дотацій, субсидій, субвенцій чи пільг щодо податків слід кваліфікувати за наявності відповідних підстав за сукупністю злочинів, передбачених відповідною частиною ст. 222 та ст. 218 чи ст. 220 КК (саме така позиція відображена у п. 21 постанови ПВСУ “Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності” від 25 квітня 2003 р. № 3). Крім цього зазначається, що злочини, передбачені ст.ст. 218, 220 КК, не можуть охоплюватись складом шахрайства з фінансовими ресурсами, оскільки мають різні безпосередні об'єкти. Зокрема, об'єктом злочинів, передбачених ст.ст. 218, 220 КК, є встановлений законодавством порядок здійснення господарської діяльності у частині забезпечення захисту законних прав та інтересів (як майнових, так і немайнових) кредиторів та держави, а також майнові інтереси інших можливих потерпілих від злочину, у тому числі засновників підприємства-боржника, особи, що знаходяться у родинних стосунках з зацікавленими особами стосовно боржника тощо, від неплатоспроможності (стійкої фінансової неспроможності) суб'єктів господарської діяльності, яка юридично фіксується під час розгляду справ про банкрутство такого суб'єкта, а об'єктом шахрайства з фінансовими ресурсами є встановлений законодавством порядок фінансування, кредитування і оподаткування господарської діяльності, права і законні інтереси кредиторів.

Стверджується, що ст.ст. 221, 366 КК, на відміну від ст. 358 КК, не передбачена відповідальність за використання завідомо підроблених документів, тому їх використання як службовою особою, яка їх підробила, так і будь-якою іншою особою, може кваліфікуватись за ч. 3 ст. 358 КК, оскільки предметом передбаченого нею злочину можуть бути не лише документи, підроблення яких утворює склад злочину, передбаченого ч. 1 чи ч. 2 цієї статті, а й документи, підроблення яких утворює склади інших злочинів, в тому числі (за відповідних обставин) передбачених ст. 221 та ст. 366 КК, за винятком випадків, коли використання певних підроблених документів утворює склади інших

злочинів, які є спеціальними щодо складу злочину, передбаченого ч. 3 ст. 358 КК (зокрема, передбачених ст.ст. 218, 220 КК).

Якщо офіційні документи у разі банкрутства (тобто після винесення суддею господарського суду ухвали про порушення провадження у справі про банкрутство) надаються службовою особою, яка вчинила їх підроблення, що потягло заподіяння великої матеріальної шкоди (яка у п'ятсот і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян), має місце реальна сукупність злочинів, що потребує кваліфікації: а) за ст. 221 (та/або, в разі заподіяння нематеріальної шкоди як різновиду тяжких наслідків в складі службового підроблення, – за ч. 2 ст. 366 КК) та ст. 218 чи ст. 220 КК, або б) лише за відповідною частиною ст. 366 КК (зокрема, якщо така фальсифікація відбувалась до порушення провадження у справі про банкрутство, після чого мало місце використання зазначених офіційних документів) та ст. 218 або ст. 220 КК. Якщо ж документи, в яких міститься завідомо неправдива інформація, у разі банкрутства надаються службовою особою суб'єкта господарської діяльності, яка їх не підробляла, ті дії мають кваліфікуватися лише за ст. 218 або ст. 220 КК і додаткової кваліфікації за ч. 3 ст. 358 КК, не потребують, оскільки фактичне використання службовою особою завідомо підроблених документів є різновидом надання завідомо неправдивої інформації, що передбачене ст.ст. 218, 220 КК.

У тому разі, якщо завідомо неправдива офіційна заява про фінансову неспроможність суб'єкта господарювання поєднується із підробкою документів, може виникнути необхідність додатково кваліфікувати дії винного за ч. 1 чи ч. 2 ст. 358 або ст. 366 КК. Якщо ж підроблені (сфальсифіковані) документи, що відображають господарську чи фінансову діяльність, у разі банкрутства надаються службовою особою, яка здійснила їх підроблення, у вигляді завідомо неправдивої офіційної заяви про фінансову неспроможність виконання вимог з боку кредиторів і зобов'язань перед бюджетом або недостовірних відомостей про фінансовий стан суб'єкта підприємницької діяльності, що свідчать про його спроможність виконувати свої зобов'язання перед кредиторами, має місце реальна сукупність злочинів, передбачених ст. 221 (та/або [за наведених вище випадків заподіяння немайнової шкоди у разі банкрутства] – за ч.2 ст. 366 КК) та ст. 218 або ст. 220 КК.

У свою чергу підроблення документів з тим, щоб вони містили “завідомо неправдиву інформацію” (ст. 218 КК) або “недостовірні відомості” (ст. 220 КК), а так само внесення в офіційні документи такої інформації (відомостей), диспозиціями ст.ст. 218, 220 КК не охоплюється. А тому кваліфікацію надання службовою особою суб'єкта господарської діяльності завідомо неправдивої (сфальсифікованої) інформації (відомостей) слід здійснювати за сукупністю злочинів, передбачених ч. 1 чи ч. 2 ст. 358 або ст. 366 (та/або ст. 221) та ст. 218 або ст. 220 КК.

У висновках, що завершують дисертаційне дослідження, авторка підсумовує основні його результати та формулює власні рекомендації щодо вдосконалення кримінального законодавства, яким передбачається відповідальність за злочини, пов'язані з банкрутством. На підставі узагальнення проведеного дослідження пропонується викласти частини перші ст.ст. 218, 219, 220, 221 КК у такій редакції:

Стаття 218. Фіктивна фінансова неспроможність

1. Здійснення завідомо неправдивої офіційної заяви засновником або учасником (членом) чи службовою особою суб'єкта господарської діяльності, а так само громадянином – суб'єктом підприємницької діяльності про фінансову неспроможність, – караються...

Стаття 219. Доведення до стану фінансової неспроможності суб'єкта господарської діяльності

1. Умисне, з корисливих мотивів, іншої особистої заінтересованості або в інтересах третіх осіб вчинення засновником або учасником (членом) суб'єкта господарської діяльності, його службовою особою, а так само громадянином – суб'єктом підприємницької діяльності діяння, що призвело до стану фінансової неспроможності суб'єкта господарської діяльності, – караються...

Стаття 220. Приховування фінансової неспроможності

1. Умисне приховування засновником або учасником (членом) а також службовою особою суб'єкта господарської діяльності, а так само громадянином – суб'єктом підприємницької діяльності фінансової неспроможності шляхом подання недостовірних відомостей або вчинення інших діянь, спрямованих на таке приховування, - караються...

Стаття 221. Незаконні дії під час провадження у справі про банкрутство

1. Умисне приховування майна суб'єкта господарської діяльності, відомостей про майно, а також безоплатне або частково оплатне відчуження такого майна, його знищення чи пошкодження, незаконна відмова від права власності на майно суб'єкта господарської діяльності, а також фальсифікація, приховування або знищення документів, які відображають господарську чи

фінансову діяльність, якщо ці діяння вчинені під час провадження у справі про банкрутство засновником або учасником (членом) суб'єкта господарської діяльності, службовою особою суб'єкта господарської діяльності, арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) суб'єкта господарської діяльності, а також громадянином – суб'єктом підприємницької діяльності, - караються ...

Пропонується у частинах других цих статей передбачити як кваліфікуючі ознаки повторність вчинення передбачених частинами першими дій, їх вчинення за попередньою змовою групою осіб та завдання потерпілому великої матеріальної шкоди, а завдання потерпілому матеріальної шкоди в особливо великому розмірі передбачити як особливо кваліфікуючу ознаку у частинах третіх статей. Крім того, у примітці до ст.218 КК пропонується дати визначення великого та особливо великого розміру матеріальної шкоди наступним чином: матеріальна шкода вважається великою, якщо вона у шістсот і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян; в особливо великому розмірі – якщо вона в три тисячі і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян.

Основні положення дисертації викладені у таких публікаціях автора:

1. Фролова О.Г. Кримінально-правова характеристика окремих ознак об'єктивної сторони незаконних дій у разі банкрутства // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права – Хмельницький. - 2005. - №3. – С.249-256.
2. Фролова О.Г. Об'єктивні ознаки доведення до банкрутства // Вісник господарського судочинства. Видання Вищого господарського суду України – Вищий господарський суд України, 2005. - №4. – С.227-236.
3. Фролова О.Г. Суб'єкт банкрутства і суб'єкт злочинів, пов'язаних з банкрутством // Південноукраїнський правничий часопис. – Одеса. – 2006. - №2. – С.50-52;
4. Фролова О.Г. Деякі питання кваліфікації злочинів, пов'язаних з банкрутством, та їх відмежування від суміжних складів злочинів // Вісник прокуратури – 2006. - №10. – С.83-89; - №11. – С.53-63.
5. Голенко О.Г. Проблеми кримінальної відповідальності за незаконні дії при банкрутстві та у разі передбачення банкрутства // Економічні злочини: попередження і боротьба з ними. Міжвідомчий науковий збірник. Том 25 / За ред. А.І. Комарової, М.О. Потєбенка, В.П. Пустовойтенка та ін. – К., 2001. – С.687-693.
6. Голенко О.Г. Банкрутство як злочин: історія виникнення в Україні та сучасний стан в вітчизняному кримінальному праві // Молодь в юридичній науці: збірник тез та доповідей Перших Всеукраїнських осінніх юридичних читань студентів та аспірантів. – Хмельницький: В-во ХІУП, 2002. – С.238-241.
7. Голенко О.Г. Проблемні питання об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст.219 КК України // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. Спецвипуск №1. Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної наукової конференції студентів та аспірантів „Актуальні проблеми правознавства очима молодих вчених”. – 2002. – С.210-211.

АНОТАЦІЇ

Фролова О.Г. Злочини, пов'язані з банкрутством, в Україні: кримінально-правова характеристика. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2006.

Дисертація є першим комплексним монографічним дослідженням, в якому розглянуто комплекс питань теоретичного та практичного характеру щодо кримінально-правової характеристики злочинів, пов'язаних з банкрутством, в Україні. У роботі визначено ряд специфічних ознак понять “неплатоспроможність”, “стійка неплатоспроможність”, “фінансова неспроможність” та проаналізоване їх співвідношення; запропоновано авторське визначення і конкретизація потерпілих у злочинах, пов'язаних з банкрутством та суб'єктів досліджуваних злочинів; проаналізовано способи вчинення даних злочинів; досліджено специфічний кримінально-правовий зміст кожного злочину, пов'язаного з банкрутством, їх співвідношення між собою та з іншими злочинами. На підставі отриманих у ході дослідження результатів, розроблено пропозиції щодо вдосконалення кримінального законодавства України та практики його застосування.

Ключові слова: банкрутство, злочини, пов'язані з банкрутством, фінансова неспроможність, фіктивне банкрутство, доведення до банкрутства, приховування фінансової неспроможності, незаконні дії у разі банкрутства.

Фролова Е.Г. Преступления, связанные с банкротством, в Украине: уголовно-правовая характеристика.- Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, 2006.

В диссертации проводится юридический анализ составов преступлений, связанных с банкротством, по Уголовному кодексу Украины 2001 года.

В данном диссертационном исследовании проведен анализ понятия неплатежеспособности, финансовой несостоятельности и банкротства субъекта хозяйственной деятельности, их соотношения между собой и разграничение, а также определено их влияние на механизм уголовно-правовой охраны социальных ценностей в сфере банкротства указанных субъектов. В работе предложено авторское определение и конкретизация потерпевших от преступлений, связанных с банкротством. Автором доказывается, что ими необходимо признать государство в лице соответствующих (заинтересованных) органов, в том числе осуществляющих контроль за правильностью и своевременностью уплаты налогов и сборов (обязательных платежей); учредителей и собственников субъекта хозяйственной деятельности – юридических лиц, и заинтересованных лиц должника; должника – субъекта хозяйственной деятельности, несостоятельность которого исполнить свои денежные обязательства установлена хозяйственным судом, кредиторов – юридического или физического лица, имеющего подтвержденные в установленном порядке документами требования относительно существования денежных обязательств должника, уплаты задолженности по заработной плате должника.

Автором исследован вопрос субъектов преступлений, связанных с банкротством.

Аргументируется, что таковыми необходимо признать учредителя, участника (члена), должностное лицо, в том числе арбитражного управляющего (распорядителя имуществом, руководителя санацией, ликвидатора) субъекта хозяйственной деятельности, а также субъекта предпринимательской деятельности – физическое лицо.

Разработаны теоретические и практические рекомендации по усовершенствованию системы уголовно-правовых норм, ориентированных на повышение эффективности борьбы с уголовным банкротством, в частности, автором предложена новая редакция статей 218-221 УК Украины, вместе с тем, дается теоретическое обоснование юридического механизма применения мер, направленных на недопущение проявления чрезмерной криминализации законодателем отношений в сфере банкротства.

Ключевые слова: банкротство, преступления, связанные с банкротством, финансовая несостоятельность, фиктивное банкротство, доведение до банкротства, утаивание финансовой несостоятельности, незаконные действия в случае банкротства.

Frolova O.G. The crimes connected to bankruptcy in Ukraine: criminal - legal featuring. - The manuscript. This dissertation is for reception of a scientific degree of the candidate of jurisprudence by a specification 12.00.08 - criminal law and criminological; the criminal - executive right. – National Taras Shevchenko University of Kyiv, 2006.

This dissertation is the first complex monographic research which the complex of questions of the theoretical and practical character connected to the criminal in - legal characteristic of crimes is displayed, connected with bankruptcy in Ukraine. This subject definitions of specific attributes of concepts "insolvency", "proof insolvency", "financial impossibility" and their ratios are lead; author's definition and a concrete definition of victims in the crimes connected to bankruptcy and subjects of researched crimes is offered; ways of fulfillments of the given crimes are analyzed; The specific criminal - legal contents of each crime connected to bankruptcy, their parities between itself and with other crimes are investigated. On the basis of the results received during research, offers concerning improvement criminal legislations of Ukraine and practice of its application are developed.

Key words: bankruptcy, the crimes connected to bankruptcy, financial impossibility, fictitious bankruptcy, finishing to bankruptcy, concealment of financial impossibility, illegal actions in case of bankruptcy.